

Sparen voor werkloosheid?

Bij de discussie over de toekomst van de huidige werkloosheidsverzekering wordt het introduceren van een verplicht spaarsysteem, een zogenaamde spaar-WW, regelmatig als interessante hervormingsoptie genoemd. Bij een spaar-WW wordt de WW-premie vervangen door een verplichte besparing voor werkloosheid op een individuele spaarrekening. Op het moment dat een werknemer werkloos wordt, wordt de werkloosheidsuitkering uit deze spaarrekening betaald. Voor zover de werknemer 'rood' kan staan op de spaarrekening blijft de werknemer verzekerd van inkomen tijdens werkloosheid. Wanneer negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven worden kwijtgescholden behoudt de werknemer verder een verzekering tegen een laag levensinkomen door werkloosheid. Dit laatste wordt dan gefinancierd door een solidariteitsbelasting. Een positief saldo valt bij pensionering vrij.

Bij de huidige WW verminderen de WW-uitkering en -premie de prikkel om een baan te vinden dan wel te behouden. Bij een spaar-WW betalen de meeste werknemers hun 'uitkering' zelf (van de individuele spaarrekening) en mogen zij hun 'premie' houden (deze wordt bijgeschreven op de individuele spaarrekening). Dit betekent een grotere prikkel tot het voorkomen van werkloosheid en het zoeken naar een nieuwe baan in geval van werkloosheid. Hierdoor daalt de instroom in de werkloosheid en de werkloosheidsduur.

Daar staat tegenover dat er onder een spaar-WW minder risicodeling plaatsvindt tussen werknemers die relatief vaak of lang werkloos zijn en werknemers die zelden of kort werkloos zijn. Door de afname in risicodeling daalt in feite de verzekering. De wenselijkheid van de introductie van een spaar-WW hangt dan af van de weging van enerzijds betere prikkels maar anderzijds minder risicodeling. Ook de spaar-WW ontsnapt niet aan de uitruil tussen prikkels en verzekering.

Wanneer werknemers bij een spaar-WW rood kunnen staan dan zijn zij in staat om de inkomensschok van werkloosheid uit te smeren over de rest van hun leven. Hierdoor daalt de noodzaak voor (verstorende) risicodeling tussen werknemers. Een spaar-WW is dan een meer efficiënte verzekering dan de huidige WW. Het voordeel van de spaar-WW als leenfaciliteit treedt echter alleen op wanneer werknemers niet op eigen gelegenheid, door te ontsparen dan wel te lenen, deze schok kunnen spreiden over de rest van hun leven.

Met behulp van een simulatiemodel is een inschatting gemaakt van de gedrags- en welvaartseffecten van de huidige WW en een spaar-WW voor Nederland.^a De analyse suggereert dat de welvaartswinst van individuele spaarrekeningen voor werkloosheid in Nederland beperkt is. Het belangrijkste voordeel van een spaar-WW boven een omslaggefinancierde WW is dat het op een minder verstorende wijze een leenfaciliteit kan bieden aan werklozen. Helaas is over het belang van leenbeperkingen weinig bekend. Het schaarse empirisch onderzoek hiernaar suggereert dat het belang beperkt is, maar dit is wellicht het resultaat van het huidige WW stelsel. De spaar-WW kan daarnaast welvaartswinst genereren omdat het impliciet de mogelijkheid biedt om oververzekering te beperken. Uit de analyse blijkt dat eenzelfde beperkte welvaartswinst echter ook behaald kan worden door de uitkeringsvoet in de omslaggefinancierde WW optimaal te kiezen. De analyse leert verder dat de werkloosheid minder sterk daalt bij de introductie van een spaar-WW in een gepolariseerde arbeidsmarkt, waarbij een relatief kleine groep werknemers een relatief groot deel van de werkloosheid voor zijn rekening neemt. Dit is in Nederland het geval, de kans op werkloosheid is relatief klein maar de duur is relatief hoog. Tot slot, als leenbeperkingen een rol spelen bij werkloosheid dan ligt het huidige uitkeringsniveau wellicht in de buurt van het optimum. Uit de analyse blijkt dat als het belang van leenbeperkingen daalt ook de optimale uitkeringsvoet daalt, werklozen kunnen in dat geval de inkomensschok uitsmeren over de rest van hun leven. De verzekeringswinst van de WW is dan kleiner.

^a Zie E. Jongen en A. van Vuren, 2008, Individuele spaarrekeningen voor werkloosheid: Mirakel of mythe?, CPB Document, te verschijnen, Den Haag.